

دیدگاه

موضوع: سیاست گذاری ارزی و جایگاه واردات کالایی در مخارج ارزی

شماره: ۸۴۳

تاریخ: ۱۳۹۷/۰۶/۱۲

تهیه و تنظیم: مجتبی یوسفی دیندارلو و دکتر آتوسا گودرزی

توضیح اجمالی:

همراه با آغاز تحولات ارزی از نیمه دوم سال قبل که تاکنون نیز ادامه داشته ارزش پول ملی کشور در چند مرحله تضعیف گردید. در این شرایط، سیاست گذار پولی و ارزی کشور در تلاش برای ایجاد آرامش در بازار ارز (در مقطعی که اقتصاد کشور در آستانه مواجهه با دور جدیدی از تحریم های اقتصادی قرار گرفته) راهبرد مدیریت واردات و مخارج ارزی را در دستور کار خود قرار داده است. به نظر می رسد ترسیم وضعیت واردات کالایی به عنوان مصداقی از مصارف ارزی می تواند در اجرای موثر چنین سیاستی مفید واقع شود.

مجموع وصولی های ارزی کشور از محل سرفصل های اصلی تراز جاری کشور و سهم واردات مواد اولیه و ماشین آلات از کل درآمدهای ارزی برای سه دوره ۲۰ ساله، ۱۰ ساله و ۵ ساله منتهی به سال ۱۳۹۵ و دوسال اخیر (۱۳۹۵ و نه ماهه ۱۳۹۶) نشان می دهد که به طور متوسط ۴۳ درصد از مخارج ارزی کشور مربوط به واردات این گروه از کالاها بوده است (تامین ۶۴۷ میلیارد دلار واردات رسمی مواد اولیه و ماشین آلات در طی ۲۰ ساله اخیر از مجموع درآمد ارزی ۱۵۰۰ میلیارد دلاری).

جدول ۱. روند منابع ارزی و سهم واردات مواد اولیه و کالاهای سرمایه ای

سهم واردات مواد اولیه و ماشین آلات از کل درآمدهای ارزی (درصد)	واردات مواد اولیه و ماشین آلات (میلیارد دلار)	مجموع وصولی های ارزی کشور (میلیارد دلار)	
۴۳،۲	۶۴۷	۱۴۹۹	۹۵-۱۳۷۶
۳۹،۹	۴۳۸	۱۰۹۷	۹۵-۱۳۸۶
۴۰،۴	۲۰۰	۴۹۴،۷	۹۵-۱۳۹۱
۳۶،۹	۳۶	۹۷،۵	۱۳۹۵
۴۰،۷	۳۱،۸۷۵	۷۸،۲۷	نه ماهه ۱۳۹۶

ماخذ: محاسبه شده از اطلاعات آماری بانک مرکزی

ترکیب واردات در دوره های مختلف حاکی از آن است که سه گروه «واردات غیر گمرکی»، «خروج منابع ارزی از طریق حساب مالی و سرمایه»^۱ و «نامشخص»^۲ با مجموع سهم ۳۱،۸، ۳۴،۳ و ۴۱ درصد به ترتیب طی دوره های ۲۰ ساله، ۱۰ ساله و ۵ ساله منتهی به پایان سال ۱۳۹۵، از مهمترین تهدیدهای تضعیف منابع ارزی در پاسخ به نیازهای اقتصادی کشور هستند که در سال های اخیر نیز تقویت شده اند^۳ (افزایش سهم سه گروه بر شمرده به ۵۰،۹ و ۴۶،۸ درصد در سال ۱۳۹۵ و ۹ ماهه ابتدای سال ۱۳۹۶ توأم با کاهش سهم واردات کالایی (مشمول بر کالاهای نهایی، واسطه های و ماشین آلات) به ۴۱،۴ و ۴۲،۶ درصد). نکته حایز اهمیت آنکه در سال ۱۳۹۵ سهم واردات مواد اولیه به شدت کاهش یافته و به نظر می رسد در سال ۱۳۹۶ نیز این سهم در قیاس با دوره های قبل از آن پایین بوده است.

نکات کلیدی:

در حال حاضر مدیریت واردات به عنوان راهبرد اساسی در مدیریت نظام ارزی مورد توجه قرار گرفته است و در راستای صیانت از نظام ارزی می بایست مدیریت واردات به مدیریت مصارف ارزی در کشور گسترش یابد. در این خصوص توجه به نکات زیر حایز اهمیت است:

- کاهش سهم واردات کالایی بویژه در دو سال اخیر، تهدید کاهش موجودی انبار کالا در کشور علی الخصوص در مورد مواد اولیه را به دنبال داشته که در شرایط تحریم توجه ویژه به آن ضروری است.

^۱- بررسی حساب سرمایه و مالی در تراز پرداخت های کشور موید آن است که خروج حجم قابل توجه ارز از طریق این حساب در دوره بلندمدت ۲۰ ساله همراه با عایدی خاصی نبوده است، به عبارتی خروج سرمایه برای پروژه های اقتصادی در خارج که منجر به بازدهی برای اقتصاد ملی باشند، قابل شناسایی نیست.

^۲- ارز نزد اشخاص حقیقی و حقوقی در خارج از نظام بانکی، خروج سرمایه غیر قانونی و یا کاهش ذخایر بانک مرکزی از طریق فروش سکه، از موارد قابل ذکر در ذیل این عنوان است.

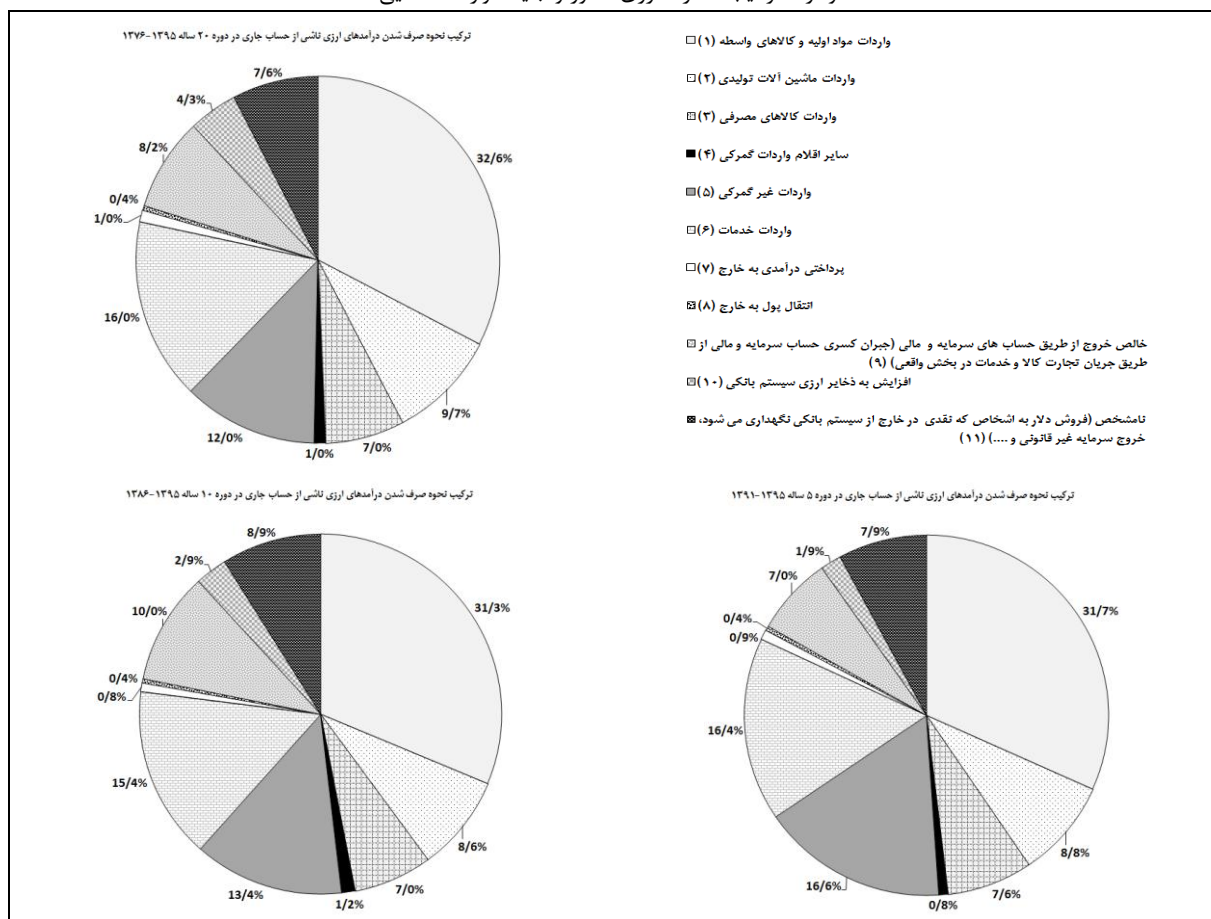
^۳- به نظر می رسد واردات قاچاق از محل مصارف ارزی سه گروه مورد نظر تامین مالی می شود، هرچند حجم قاچاق در مجموع بسیار کمتر از مجموع سه گروه مورد نظر است.

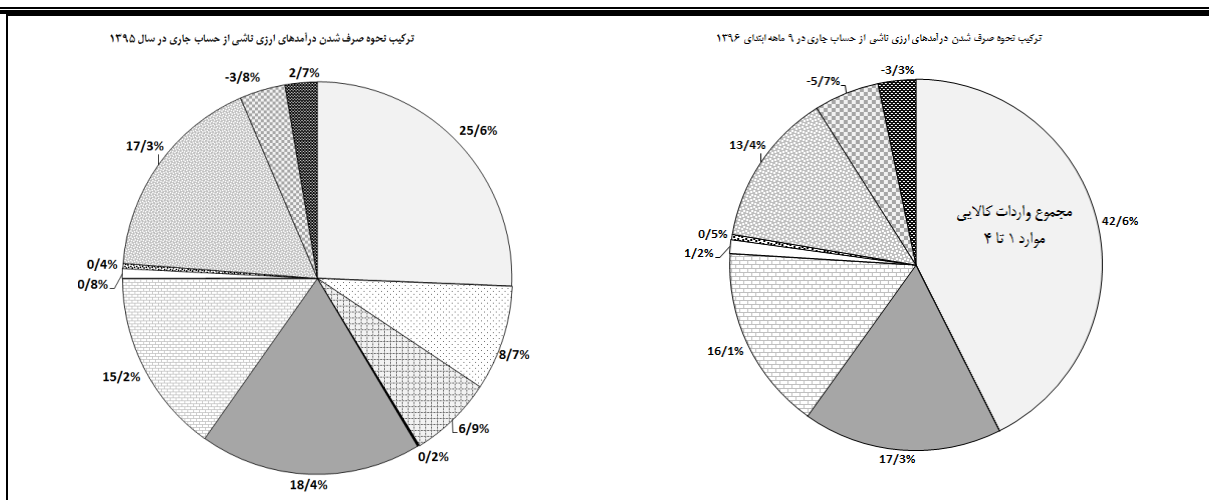
دیدگاه

- سهم واردات رسمی به صورت غیرگمرکی در سال های اخیر به شدت افزایش یافته و اعمال مدیریت ویژه در این خصوص با توجه به سهم بالای این نوع از واردات الزامی به نظر می رسد.
- مبارزه جدی با قاچاق به عنوان یکی از راهبردهای اساسی حمایت از بخش صنعت و اقتصاد ملی همواره مورد تاکید بوده است. اما نکته قابل توجه آنکه، به صفر رساندن قاچاق بدون پیش بینی نحوه جایگزینی کالاهای مورد نیاز به صورت فوری در بازار در کوتاه مدت دارای تبعات مهمی در تضعیف توان تامین کالاهای مورد نیاز داخل است. از این رو، کاهش تدریجی حجم قاچاق همراه با حصول اطمینان از امکان جایگزینی همزمان از محل تولید داخل (با تدارک واردات موارد اولیه و سرمایه ای مورد نیاز) و یا واردات رسمی گامی مهم و با ثبات در جهت حمایت از تولید ملی با کمترین شوک بر مصرف کننده می باشد.
- خروج حجم بزرگ منابع از طریق حساب مالی و سرمایه فاقد شفافیت آماری است، هرچند بخشی از این مصارف احتمالا در راستای اهداف راهبردی کشور بوده است اما مدیریت مصارف این کانال و خنثی نمودن تهدیدهای آن بر عملکرد نظام ارزی کشور ضروری است.
- خروج منابع ذیل عنوان «نامشخص» متأثر از سیاست ناکارای پولی کشور است که از طریق افزایش و نوسانات بالای نرخ ارز دارای تبعات جدی بر توسعه فعالیت های مولد اقتصادی است.

نمودار ۱. ترکیب مصارف ارزی کشور و جایگاه واردات کالایی

دیدگاه

ماخذ: محاسبه شده از اطلاعات آماری بانک مرکزی